

3 творчости молодих.

Славчик Олена.

Свят-вечір.

Вже сутеніло, а на дворі не переставав лютувати вихор. То заходився квилінням мов немовля, то ридав стоном конаючого. Проймав холодом до костей, потрясав дрожжю... і жахом чогось невідомого грав на нервах. Стукав до вікон, а ті — відповідали жалісним дзвоненням шибок, таємною скаргою, резигнацією. — Вихор шалів. — Кидав платками снігу в лице проходжих, борикався з ними і старався що сили когось повалити на землю, — Зі заїлістю скаженого пса накидався на тихі хати — куркулів. Реготався побідно шаленим пекольним — гу! гу! гу!

Здавалося, що дух іронії — чи злоби в цей вечір уноситься, тріюмує, над усім глумиться болючо з розкішшю!..

Куркульські хати несміло визирали слабо-освітленими вікнами — чогось ожидали. — Сьогодні ж Свят-вечір!

Он — у колишнього кулака Чайченка — засміялися світлом вікна святочно, празнично. Невже Ганна всупереч забороні обходить сьогоднішнє свято, яке належить вже тільки до спомину... до традиції!..

І ще до цього сьогодні „безбожники“ дають виставу, всі мають зібратися — замість спільної вечері. — А ніхто інший, тільки її син там порядкує! — Павло і його приборчники! — Безвусі молодики, що забули Бога — та Правду! — Ой, багато клянуть його!

„Сьогодні Свят-вечір!“ — шептала Ганна до себе блідими, сухими устами. — „Свят-вечір!“ — і водила очима по пустій хаті, шукаючи потвердження своїх слів. Та на столі не пишався хліб, не було сіна, куті, на лаві під образами не стояв сніп-дід, на долівці не гралися сміючись діти на соломі, як бувало колись.

Перед нею стала нага, жорстока дійсність — і Ганна міцно затиснула безкровні уста! — „Оце тільки що засвітила дві свічки за них! — За чоловіка й сина! Стільки й свята!“

Як перед тучею збираються чорні хмари, так у неї на чолі появилися темні тіни, гіркістю зарисувалися у кутиках уст... і розплилися мелянхолією в очах!

Жаль давив серце, підступав до горла, протискався холодом на обличчя й стискав його морозом. Воно сіріло і на його сірім тлі відбивалися образи думок — мов на екрані.

„Свят-вечір, який же він не подібний до давних!“ — Ганна змученим зором повела кругом, а думки жили минулим, перед очима малювали принадні картини, що згинули вже... безповоротно.

„Запах сіна, святочних потрав; діти бігають по соломі. Ганна ще кінчить приготування до свят, а Іван (чоловік) вносить

діда до хати. „Вже перша зірка давно зійшла, час повечеряти!“ — спокійно кидає Іван. З села чути сміх, голос дзвінків, в хату вривається радісна вістка:

„Нова радість стала, яка не бувала..“

Діти втихли, в очікуванні замовкли, „колядники з вертепом!“

І так минали літа. Діти з маленьких хлопчиків стали дорослими. На очах розвивалися. — Закинули діточі іграшки, вигадки, якісь думи томили їх!

„Чому не йдеш, Петрусю, з Павлом між хлопців? — Сьогодні ж Святий вечір!“ — питала мати свого пестія й гладила чорні кучерики на голівці.

„Саме сьогодні у мене стільки думок, що не хочу в веселе товариство! Ще час. Може пізніше піду“ — і так сидить мовчки задуманий, а згодом питає: „Скажіть, чому так тяжко жити на світі? — Чому так гірко, жити на світі?“ — Ганна мовчала; їй жаль дитини, що залуптує собі голівку дивними думками, важкими, без відповіді. Мов пташина бився об стіни клітки, томився своїми гадками, а далі, далі заговорив такою мовою, що душа раділа, серце живіше билося. Ганна стрепенулася: перед нею немов світляні реклями, образи, то виринали, то западали у безвістях підсвідомості, недокінчені, уривані..

Тінями на обличчі стелилася задума й клала перед очі минуле. Хтось невідомий перевертав перед нею сторінки життя..

„Україна може і вона мусить жити своїм життям!“ — сміло говорив Петрусь; а Іван кивав згідно головою, заслуханий в палкі, рвучі слова, — задивлений в струнку постать любого сина. — Повис очима на нім. — Ще хвилька і їхні погляди збіглись, міцно стиснулись одним гарячим бажанням.. Ніщо не було б в силі їх розвести!

„Росія не легко уступає свою здобич!“ — Ганна пильно слухала і догадувалася, що тій Україні діється якась кривда. Їй жаль ставало і ..ніби досадно! Та Україна заняла всі думки сина й чоловіка. Забрала їх, прикувала до себе! Ганна також відчувала у ній дивну притягаючу силу і сама підпадала під її вплив. — Вона її полюбила, чогось тремтіла, блідла при кожній згадці про Неї.. ставала тоді не собою. Вона ж забрала їй мужа й сина.

Петрусь цілий віддався їй душою, обожав її. — Павло знов щось таїв, ходив насуплений, похмурий, вічно злий! — як говорили про Неї — тікав з хати. — Так було початково, а потім, потім почались суперечки з Петрусем, де далі — чимраз гостріші.

В таких хвилях Ганна бачила в їхніх очах загадковий огонь, що жеврів ненавистю, а обида й гнів скакали іскрами..

Вона не тямала себе, гляділа на них напів-божевільна, не-притомна.

Це ж її сини! Її діти! — А слово за словом ранило серце, троїло її. На їхніх обличчях чергувалася, то лють, то неймовірна, жахлива погроза без слів.

Вона не розуміла їх і, заливаючись сльезами, ридала серед молитви, благала помочи! — Ганна знала, що чомусь, як один, так другий син від неї відійшли! — Чомусь! — Яке це болоче тратити синів!

В її широко-отворених очах відбивалася глибіннь розпуки чорною бездонною пропастю.

Ганна клячала перед Нею, перед Тою, що стратила Сина на хресті. Молилася словами, що пили зі серця, самі укладалися в душі!...

Стріли вже відзивалися щораз то рідше. Втихали, мовкли перед страховищем побоевища, перед жовтими, посинілими, викривленими лицами трупів, які лежали в калюжах крові.

Ганна клячала — самотна!

Вже не стріляють! — Що з ними? — Чому повстанців ще нема? Червоні вже може відійшли, а з ними й ...Павло!

Остання думка заколола тисячами дрібних шпильочок у свідомості, впилася кігтями в мозок.

Йї син з червоними. — Проти повстанців, а між ними батько й брат! — Він стріляв на них...

Розпука здавила груди й витиснула пекучі сльози... Біль важко товк головою Ганни до стіни — тупо приглядаючись до її чорного горя.

— Мамо! Мамо! — шепнув Петрусь.

— Петрусю, сину! — То ти! — й захлипала.

— Де червоні? Пішли?

— Пішли, пішли стрімголов, а з ними й Павло!

— ? ? ? ? —

Останні слова прорізали ум, шарпнули за натягнені нерви. Петрусь, хоч міг цього сподіватися, а всетаки вразила його до глибин душі та вістка. Яка це божевільна видумка — батько згинув! — а син з ворогами! Вбив батька, а небавом може й... брата! — Глянув на матір. Вона плакала. В очах страждала мука, сплетена з розпукою і божевіллям!..

Бідна, думає, що стратила лише сина, навіть не знає, що вона вже вдова — дряпала думка в голові й добувалася на світ! — А що з татом? — і її очі ожили, зазорили надією...

Петрусь зблід! Що сказати?

— Де тато? — питала непевно, налякано й в тривожнім ожиданні застигла.

— Що сказати? — питала стомлена думка.

— Чи живий? — Петрусь мовчав, в очах відбивалася гроза...

— Нема! Нема його! — пронизливий крик роздер тишу й корчем хапався за серце, душу...

— Мамо, тато вмер як герой-лицар, вмер в бою за Україну!

Та Ганна вже нічого не чула! — зімліла!

— Мамо! Мамо! — шептав блідими устами Петрусь, натираючи що сили її виски. Отворила очі... нічого не розуміла...

— Мамо, я мушу відійти, до наших, до повстанців; я прийшов тільки розвідати, — де червоні?

Чиїсь тяжкі кроки роздалися в сінях. Ганна зірвалася...

— Хто це? Тікай, Петрусю, то вони!

Та в тім моменті в дверях стали червоноармейці — між ними Павло!

— От сволоч жовтоблакитна попалася! — хтось крикнув. Павло зблизився до Петруся. Зміряли себе ненависним, ворожим поглядом.

Петрусь судорожно стискав револьвер. Павло підніс руку...

— Сину! — заридала Ганна й захистила собою перед ударом. Мов кліщами стиснув її руки й відкинув геть! — впали два вистріли й Петрусь лежав у крові...

— Каїн! Проклятий!... братовбійник! — ридала Ганна й припадала до мертвого.

— Боже! Чи це дійсність?... і рвала волосся з голови.

Товпа відійшла.

Ганна не тямить, що з нею діялося!

Чи це лячні примари сну?... Чи хвиливе божевілля?... Чи часове здичіння?... не знала! — довго не знала!

Ганні прийшлося жити з Павлом — хоч не має вона серця до нього... не має!

На саму згадку про нього — мов гадина поховзла своїм слизьким зимним тілом по душі.

На столі блимали боязко, несміло свічки...

На дворі заводив вихор, здається, ридав над трагедією нещасної жінки.

Ганна вслухувалася з якимсь не то забобонним ляком, не то з тугою.

Може її покличуть? Може вона вчує знайомий голос?... „Мамо!“ „Ганно!“

Сьогодні ж Свят-вечір! Вони неодмінно сьогодні придуть...

А може аж тоді — як буде Вона вільною? — Аж тоді як сповниться мрія.

Може!...

І Ганна жде цієї хвили вже п'ятнадцятий з ряду Свят-вечірі!

Упадок релігії приводить до заміни релігії звірячою матеріалістичною націоналістичною вірою. А упадок релігії і заміна її оттаким „націоналізмом“ веде дану націю перш за все до внутрішнього розкладу, до анархії, самотодання та загибелі.

(В. Литинський).

Лише релігійне виховання дає чоловікові духа самовідречення й вишлюку високі чесноти та шляхетні думки.

(Смайлс).